

4. Вирок Вищого антикорупційного суду від 22.12.2023 у справі № 758/3123/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115848553>.

5. Митич С. П. Процесуальний порядок проведення обшуку в умовах воєнного стану. 2024. С. 94–98.

Ящур Павло Олександрович,
здобувач вищої освіти бакалавр
навчально-наукового інституту
поліцейської діяльності Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Зарубей Вікторія Вікторівна,
професор кафедри кримінального
процесу Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, професор

РОЛЬ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В БОРОТЬБІ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ ЗБРОЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: КРИМІНАЛЬНО- ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ

Роль підрозділів Національної поліції України у боротьбі з незаконним обігом зброї в умовах воєнного стану набуває надзвичайної важливості не лише з огляду на забезпечення громадської безпеки, а й у контексті збереження внутрішньої стабільності та підтримання правопорядку в державі. Незаконне зберігання, збут або переміщення зброї, боєприпасів і вибухових речовин створює реальну загрозу життю, здоров'ю громадян та функціонуванню критичної інфраструктури. У сучасних умовах, коли держава вимушено здійснює масове постачання зброї для оборони, ризики втрати контролю над її обігом лише зростають. У зв'язку з цим функція підрозділів поліції як органів досудового розслідування є однією з ключових у системі протидії цим злочинам.

Згідно зі статтею 263 КК України, носіння, зберігання, придбання, передача або збут вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин чи пристроїв без передбаченого законом дозволу є кримінально караними діяннями [1]. У період воєнного стану

кваліфікація таких дій може супроводжуватися додатковими ознаками, зокрема з посиланням на частину другу цієї ж статті, що передбачає відповідальність за такі дії, вчинені групою осіб або повторно. Крім того, незаконне поводження зі зброєю може кваліфікуватися як підготовка або сприяння вчиненню інших тяжких злочинів – диверсій, терористичних актів, злочинів проти основ національної безпеки.

У системі запобігання та викриття таких правопорушень центральне місце займають підрозділи кримінальної поліції, зокрема управління протидії незаконному обігу зброї, оперативні служби, а також слідчі підрозділи територіальних органів поліції. У рамках воєнного стану функції цих структур значно розширені. Зокрема, реалізуються комплексні оперативно-профілактичні заходи щодо виявлення каналів переміщення зброї, які можуть включати як контрольовані закупки, так і негласні слідчі дії. У співпраці з СБУ та підрозділами територіальної оборони поліція забезпечує перевірки автомобільного транспорту, облаштовує мобільні пункти огляду, здійснює супроводження добровільної здачі зброї та аналізує походження вилученої зброї через Єдиний реєстр зброї [3, с. 112].

Однією з основних проблем у цій сфері є зростання неконтрольованої кількості зброї на руках у цивільного населення. Багато осіб отримали доступ до вогнепальної зброї у перші місяці вторгнення для потреб територіальної оборони або самозахисту. Частина цієї зброї не була зареєстрована відповідно до вимог чинного законодавства. Згодом, у мирних регіонах, фіксуються випадки її використання у побутових конфліктах, кримінальних справах, або ж у незаконному продажу. Такі явища є викликом не лише для поліції, а й для правової системи загалом, адже потребують одночасного реагування на безпекові загрози і дотримання конституційних прав громадян. З цієї причини поліція повинна діяти виважено, з урахуванням обставин, але не допускаючи поблажливості до осіб, які свідомо поширюють або зберігають нелегальну зброю.

Важливу роль відіграє і досудове розслідування. Відповідно до статей 214 та 216 КПК України, слідчі підрозділи поліції зобов'язані невідкладно вносити до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомості про злочини, пов'язані з незаконним обігом зброї, та забезпечити їх всебічне, повне і

неупереджене розслідування [2]. При цьому часто необхідне проведення значної кількості слідчих (розшукових) дій: обшуки, допити, призначення експертиз щодо ідентифікації зброї, її бойових характеристик та технічного стану. Для ефективності процесу співробітники поліції повинні володіти високим рівнем спеціальної підготовки, зокрема у сфері криміналістики, знати технічні характеристики сучасної зброї та вміти працювати з речовими доказами відповідно до вимог статей 98–100 КПК України.

Практика останніх років показує, що ефективність боротьби з нелегальним обігом зброї значною мірою залежить від міжвідомчої координації. Наприклад, у низці кримінальних проваджень, відкритих у 2023 році на території Дніпропетровської та Київської областей, було задокументовано злочинні групи, які займалися переправленням військової зброї до цивільного обігу. Операції з викриття таких груп проводились спільно поліцією, СБУ, прикордонною службою та спеціалізованими підрозділами ЗСУ. У результаті було вилучено десятки одиниць автоматичної зброї, боєприпаси, вибухові пристрої. Дані справи демонструють, що лише синхронізація зусиль та швидке реагування дозволяють запобігти потенційно масовим злочинам або терактам, пов'язаним із неконтрольованим використанням зброї [4, с. 50].

У стратегічній перспективі проблема незаконного обігу зброї не може бути вирішена виключно силовими методами. Необхідне правове врегулювання питань обліку, добровільної здачі, амністії для осіб, які готові добровільно повернути зброю, отриману під час бойових дій або в період загальної мобілізації. Водночас важливим є запровадження спеціалізованих аналітичних інструментів, що дозволять поліції оперативно ідентифікувати ризикові схеми, перевіряти інформацію про переміщення зброї, контролювати ринки продажу через мережу. Законодавче посилення відповідальності за незаконні операції з озброєнням (зокрема, у повторному вчиненні чи за змовою групи осіб) також є кроком до стримування злочинної активності.

Отже, підрозділи Національної поліції відіграють системну, багатоаспектну роль у боротьбі з незаконним обігом зброї в умовах воєнного стану. Вони не лише виконують функції оперативного реагування, але й забезпечують юридичний супровід процесів притягнення винних осіб до

відповідальності, формують доказову базу у кримінальних провадженнях і координують взаємодію з іншими структурами сектору безпеки і оборони. Успішне протидіяння цій категорії злочинів вимагає від поліції поєднання силових, аналітичних, превентивних і нормативно-правових підходів, спрямованих на збереження безпеки громадян і держави загалом.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс: Закон України від 05.04.2001.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

3. Діяльність підрозділів превентивної діяльності Національної поліції щодо запобігання правопорушенням у сфері обігу вогнепальної зброї: навч.-практ. посібник / Фоменко А. Є., Бахчев К. В., Дудоров О. О., Камишанський О. Ю., Бочковий О. В. та ін. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 112 с.

4. Розслідування незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами та вибуховими пристроями: метод. реком. / Д. М. Тичина, О. С. Тарасенко, А. О. Антошук та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. 50 с.